

הסרבנות לגיטימית יותר מאי פעם

מאת: מוטי לרנר

כאשר הסכסוך בינינו לבין הפלסטינאים הולך ומחריף, כאשר האכזריות משני הצדדים מגיעה לזוועות שלא ידענו, כאשר ממשלת ישראל מחופרת באסטרטגיה המדרדרת את ההתנגשויות לכדי מלחמה כוללת, כאשר אין אופוזיציה מסוגלת לנהל מאבק ציבורי בממשלה, וכאשר גם ארגוני המחאה של השמאל אינם מסוגלים להתארגן לפעולה, נדמה לאדם הבודד, בעל ההגיון והמצפון, שידיו ריקות. נדמה לו שאפיקי המחאה הקונבנציונליים חסומים, וכי אין בידו אמצעים לשנות את המציאות הפוליטית.

אכן, אנו חיים במדינה דמוקרטית שבה אפשר להחליף ממשלה רק באמצעות בחירות. אכן, הבחירות לכנסת תתקיימנה רק בעוד כשנתיים, ואם הממשלה הנוכחית תמשיך להתקיים, היא תוביל אותנו לשפיכות דמים שכמותה לא ידענו. אכן, מפלגת העבודה השותפה בממשלה הנוכחית ודאי לא תצא למאבק נגדה, וגם מר"צ המוגבלת בכוחה, איננה מסוגלת היום להנהיג מאבק ציבורי רחב. מה אפוא יכול לעשות אותו אדם בודד בעל הגיון ומצפון, הכמה לשינוי?

עליו לזכור שעומדת לרשותו דרך לגיטימית ומוסרית בה הוא יכול לפעול בכוחות עצמו, בלא סיוע של תנועות גדולות, ובלא גיבוי של מנהיגים דגולים. הוא יכול להחליט באופן אוטונומי שהוא אדם בעל מצפון וכי הוא יפעל על פי מצפונו. הוא איננו חייב לצאת בהצהרות פומביות או לקחת חלק בהפגנות. עליו לעשות מעשה אישי. עליו לסרב לשתף פעולה עם המנגנונים העוסקים בבצוע מדיניות הממשלה כלפי הפלסטינאים. בראש ובראשונה עליו לסרב לשרת בצבא. הן בסדיר והן במילואים. עליו לנסות ולשכנע רבים ככל האפשר שהסרבנות איננה רק דרך לגיטימית ומוסרית, אלא שהיום היא גם הכרחית יותר מאשר אי פעם. חובת פעולה זאת מוטלת על בעלי המצפון גם בדלת אמותיהם. על האבות והאימהות להפציר בבניהם. על הנשים להפציר בבעליהן. על כולם להתייצב ולגלות את עיני החיילים לידוע לכל: פעילות הצבא וכוחות הביטחון האחרים בשטחים ממיטה עלינו אסון פוליטי, חברתי ומוסרי שלא ידענו כמותו, ולכן זכותם וחובתם לסרב.

אדם איננו צריך להיות חבר בתנועה זו או אחרת כדי שיוכל לפעול על פי מצפונו. עליו לקום ולהכריז באוזני עצמו על עצמו שהוא אדם. שערכיו הם ערכים הומניים. שהוא שואף לחיות בארצו בשלום. שהוא מסרב להשתתף בכיבוש ארץ אחרת ובשליטה על עם אחר, על כל הזוועות הכרוכות בכך. כל אדם בעל מצפון יכול לפעול כך. כל אחד ואחד.

קריאה זו לסרבנות איננה נובעת רק מטעמים מוסריים – שערכם איננו פעוט כלל וכלל – אלא גם מטעמים פוליטיים: אם אין דרך פרלמנטאית להחליף את הממשלה, חובה על כולנו לגרום לכך שהיא לא תהיה מסוגלת לבצע את מדיניותה. ואכן, כאשר יגיע הרגע וכמה עשרות אלפים – ביניהם רבים שהצביעו בקוצר ראותם עבור שרון – יסרבו לשרת בשטחים, הממשלה הזאת תאלץ להתפטר.

בתהליך האצת הסרבנות המצפונית הזאת יש תפקיד מרכזי לכל מי שעוסק בענייני מצפון. סופרים, משוררים, מחזאים ואנשי רוח אחרים חייבים להעניק לסרבנות הזאת לגיטימציה. עליהם לחשוף את המוסריות שבה. עליהם לחשוף את החובה לנקוט בה. על קובעי הדעה בחברה הישראלית להשתמש במעמד שהעניק להם הציבור, ולגמול לו בכך שיראו לו כי הסרבנות איננה רק כלי בידי קבוצות שמאל שוליות, אלא היא יכולה להיות תנועה עממית רחבה, אשר כאמור לעיל, איננה זקוקה לארגון. איננה זקוקה לממון. איננה זקוקה לכוח. היא זקוקה למספר אנשים שיכולים להבהיר לציבור הרחב את העובדה הברורה והפשוטה שהמבחן הלאומי שלנו, הוא גם מבחנו של כל אדם ואדם בתוכנו. וכי כל אדם בתוכנו יכול לעמוד במבחן הזה ולהישאר אדם, והוא יכול גם להיכשל בו ולאבד את אנושיותו. האחריות להיות אדם היא חובה מוטלת היום על כתפי כל אחד מאתנו.

הכותב הוא מחזאי ותסריטאי